

DOI 10.36074/grail-of-science.27.05.2022.019

ВПЛИВ ФОРС-МАЖОРНИХ ОБСТАВИН НА ПІДПРИЄМНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Філіппов Володимир Юрійович 

д-р. екон. наук, доц., професор кафедри менеджменту
Державний університет «Одеська політехніка», Україна

Дирда Анастасія Олександрівна

здобувачка вищої освіти
Державний університет «Одеська політехніка», Україна

В умовах сталого розвитку вкрай актуальними стають питання адаптації роботи підприємств саме до будь-яких форс-мажорних умов. Згідно зі ст.14-1 Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні», серед інших понять форс-мажорних обставин визначено такі: загроза війни або збройного конфлікту, загальна військова мобілізація, військові дії, оголошена і неоголошена війна, вторгнення, революція, масові заворушення, введення комендантської години, епідемія, тощо [1]. Якщо за приклад взяти Україну, то за 30 років її незалежності відбулося багато форс-мажорних обставин та різних змін, які впливали на розвиток підприємництва [2]:

- Трансформаційна (перехідна) економіка 90-х років;
- Помаранчева революція 2004 року;
- Глобальна фінансова криза 2008 року;
- Революція гідності 2013 року;
- АТО на сході країни 2014 року;
- Пандемія 2020 року;

До Помаранчевої революції були 90 роки – початковий етап перехідної економіки. Саме тоді почала формуватися законодавча база, яка мала відрізнитися від радянської та опановувати перехідну економіку – а це запровадження інновацій та інноваційних підприємств.

Процес формування нормативно-правової бази, яка регулює діяльність підприємств доповнювалась поняттям «інновація» та «інвестиція» – що мало допомогти розвиватися підприємцям того часу. Законодавче регулювання діяльності інноваційних підприємств в Україні здійснюється такими нормативно-правовими актами, як: Господарський Кодекс, Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4.07.2002 р., Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. З того часу дещо змінилося, але і сьогодні цей процес також продовжує своє становлення.

Помаранчева революція 2004 року стала в багатьох процесах переломним моментом, оскільки політичні зміни дуже вплинули на них і на діяльність підприємств. Багато недержавних програм фінансування

підприємницької діяльності було призупинено, і Глобальна фінансова криза 2008 року продовжила гальмувати цей процес.

До Революції Гідності, у 2013 році, спостерігався підйом економіки в Україні. Підприємництво розвивалося, до країни приходили нові інвестори, також підприємці почали співпрацювати з ЗВО. І хоч в процесі революції і відбулися негативні події (анексія АР Криму, політична дестабілізація в країні), але за рік військовий конфлікт став локальним і більшість підприємців адаптувалися до нових умов.

На початку АТО на сході країни, у 2014 році Прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк запропонував Президенту України Петру Порошенку та спікеру Верховної Ради України Володимирі Гройсману прийняти програму розвитку малого та середнього бізнесу на 2015-2020 рр. У програмі Кабмін пропонує: створити спеціальну інфраструктуру підтримки підприємництва; надати гарантій для малого та середнього бізнесу; забезпечити доступ до грантів та сертифікації малого та середнього бізнесу (ISO, HACCP, ін..), а також до грантів на розвиток бізнес-планів, маркетингових та експортних планів, дослідження та інші відповідні заходи.

Тобто розпочав відбуватися процес розвитку підприємництва. З 2014 по 2019 рік розпочався бурхливий етап розвитку підприємництва. Багато зарубіжних інвестицій було виділено на створення програм для підтримки підприємництва. Серед них грантові програми на створення нових та розвиток існуючих підприємств та робочих місць, допомога у відновленні бізнесу

Ці процеси зупинила пандемія COVID-19 у 2020 року, проте через рік вона також мала створити цей клімат розвитку, коли підприємства почали перебудовувати бізнес під онлайн або дистанційну роботу.

Але не встиг коронавірус відступити, як прийшла війна, і плани щодо розвитку підприємництва поки неясні. З 24 лютого 2022 року, в умовах щоденного страху та невизначеності, кожна людина в країні, навіть та, яка першорядно ставила в життєвий пріоритет кар'єру, успіх та самовизнання, обирає основні фізіологічні потреби, власну безпеку, існування, спілкування та почуття необхідності власного внеску для досягнення мети – функціонування підприємства, організації задля підтримки економіки країни, і, як наслідок, досягнення однієї глобальної національної мети – перемоги.

З початку війни досить велика кількість важливих для функціонування держави виробничих підприємств була евакуйована у більш безпечні місця, насамперед, з Київщини, Чернігова, Харкова, Сум, Миколаєва тощо. Станом на початок квітня було подано 1164 замовлення на евакуацію підприємств із зони бойових дій, а станом на 8 квітня 220 підприємств із різних регіонів України вже були евакуйовані переважно у західні області країни (Тернопільська, Львівська, Чернівецька, Івано-Франківська області), при цьому 98 підприємств вже почали працювати. Процес евакуації безперервно триває і надалі.

Слід також зазначити, що через активні бойові дії в Україні щоденно зростає рівень безробіття. За весь період війни, щонайменше 11,7 мільйона людей покинули свої будинки. Про це свідчать останні дані Управління ООН із координації гуманітарних питань (УКГВ). Понад 4.6 мільйона українців знайшли

притулок в інших країнах, а 7.1 мільйона людей було переміщено всередині країни.

Саме військова інтервенція РФ до України 2022 року – це найбільший форс-мажор за всю нашу історію країни, який сьогодні не тільки заважає підприємцям розвиватися, вони просто не намагаються це робити, бо неспроможні за різними причинами (зруйноване або пошкоджене майно, весь прибуток йде на волонтерство чи благодійність, консервація бізнесу, або просто робота в «нуль»). Але за всім темним завжди появляється світле, і щодо клімату – мається на увазі, що після закінчення війни для підтримки підприємництва розпочинають працювати багато програм, як державних, так і недержавних – закордонних, або благодійних.

Список використаних джерел:

- [1] Про торгово-промислові палати в Україні : Закон України № 671/97-ВР від 02.12.1997. *Офіційний вебпортал Президента України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97-вр>. (дата звернення 18.04.2022).
- [2] Філіппов В.Ю. Управління розвитком підприємництва за імперативами сталого розвитку в інформаційно-інноваційній економіці: системно-інтегрований підхід. Schweinfurt: Time Realities Scientific Group UG (haftungsbeschränkt), 2020, 489 с.
- [3] Релокація бізнесу. Інформаційний портал TELEGRAF : веб-сайт. 2022. URL: <https://telegraf.com.ua/ukr/ukraine/2022-03-29/5700880-relokatsiya-biznesa-pochti-100-predpriyatiy-uzhe-pereekhali-na-zapadnuyu-ukrainu-vsego-zhelayushchikh-1164>. (дата звернення 19.04.2022).